

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 5 Sayı: 2 Ağustos 2022

ss. 465-480

Makalenin Geliş

Tarihi

23/07/2022

Makalenin

Kabul Tarihi

23/08/2022

Yayın Tarihi

30/08/2022

GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ'NIN PETERSBURG NÜSHASI'NA DAİR TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER

Süleyman SOLMAZ¹

ÖZET

Yazma eserlerin incelenmesinde nüshaların çok büyük bir önemi vardır. Şöyle ki, incelemeye esas aldığımız nüshada bir kelimeyi okuyamadığımız durumda hemen diğer nüshalara bakıp doğru şeklini yakalarsınız. Yine elinizdeki esas nüshanızın doğruluğunu veya güvenilirliğini başka nüshalarla teyit edersiniz. Dolayısıyla metin neşrinde nüshaların yeri yadsınamaz, göz ardı edilemez.

Gülşen-i Şuarâ, Bağdatlı Ahdî tarafından Anadolu sahasında yazılmış üçüncü tezkire olup içinde barındırdığı birçok şair için de ilk kaynak olma özelliğine sahiptir. Doktora tezi olarak hazırlayıp daha sonra da yayınladığımız Gülşen-i Şu'arâ'nın bazı nüshalarına o günün şartlarında ulaşamamıştık. Zaman içerisinde Rusya'da bulunan nüshaya ulaşabildik. Bugüne kadar hemen hemen hiçbir yazma eser nüshasında görülmeyen bir takım özelliklere sahip bir nüsha ile karşılaştık.

Gülşen-i Şu'arâ'nın Petersburg Nüshası, Üsküdarlı İbrahim isminde bir tezkire-şinas tarafından istinsah edilmiş bir nüshadır. Bu şahsın aynı zamanda kitabın sahibi olduğunu da düşünüyoruz. İbrahim Üsküdarî'nin Sadece Gülşen-i Şu'arâ'nın değil, Latifî, Kınalızâde Hasan Çelebi, Gelibolulu Âli ve Riyâzî tezkirelerinin de birer nüshalarına sahip olduğunu değerlendiriyoruz. İbrahim Üsküdarî, diğer tezkirelerde olup da Gülşen-i Şu'arâ'da olmayan veya olduğu halde, zannımca eksik olduğunu düşündüğü biyografilerde (örneğin Emri'de böyle bir durum var) 245 şairi bu nüshaya

¹ Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı ABD., ssolmaz@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0803-9992

eklemiştir. Bunların dışında bizim bilmediğimiz bir Gülşen-i Şu'arâ nüshasından da 18 şâir daha ekleyerek okuyucunun istifadesine sunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Tezkire, Biyografi, Gülşen-i Şu'arâ, Nüsha, Edebiyat Tarihi

FINDINGS AND EVALUATIONS REGARDING THE PETERSBURG COPY OF GÜLŞEN-İ ŞU'ARA

ABSTRACT

Copies are of great importance in the examination of manuscripts. That is, in case you cannot read a word in the copy that you are examining, you will immediately look at the other copies and catch the correct form. Again, you confirm the accuracy or reliability of your original copy with other copies. Therefore, the place of copies in the publication of the text cannot be denied and cannot be ignored.

Gülşen-i Şuarâ is the third tezkire written by Bağdatlı Ahdî in the field of Anatolia and has the feature of being the first source for many poets it contains. We could not reach some copies of Gülşen-i Şu'arâ, which we prepared as a doctoral thesis and later published. In time, we were able to reach the copy in Russia. We have encountered a copy with some features that are not seen in almost any manuscript copy until today.

Petersburg Copy of Gülşen-i Şu'arâ is a copy that was copied by a tezkire-şinas named İbrahim from Üsküdar. We think this person is also the owner of the book. We consider that İbrahim Üsküdarî has not only copies of Gülşen-i Şu'arâ, but also copies of Latifi, Kınalızâde Hasan Çelebi, Gelibolulu Âli and Riyazî tezkires. İbrahim Üsküdarî added 245 poets to this copy in the biographies that are in other biographies but not in Gülşen-i Şu'arâ or in the biographies that he thinks are missing although they exist (for example, there is such a situation in Emrî). Apart from these, he added 18 more poets from a copy of Gülşen-i Şu'arâ, which we do not know, and presented it to the reader's use.

Keywords: Tezkire, Biography, Gülşen-i Şu'arâ, Copy, History of Literature

Bilindiği gibi Gülşen-i Şu'arâ Bağdatlı Ahdî'nin ilk defa H.971'de bitirip Kütahya'da Şehzâde Selim'e sunduğu ve Anadolu sahasında yazılan üçüncü şairler tezkiresidir. Bu tezkire tarafımızdan 1996 yılında Gazi Üniversitesi'nde doktora tezi olarak hazırlanmış olup ilk defa 2005 yılında Atatürk Kültür Merkezi tarafından basılmıştır. Daha sonra eseri 2009 ve 2018'de iki kez de Kültür Bakanlığı "e-kitap" olarak yayınlamıştır. Ayrıca Türk Tarih Kurumu tarafından Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Nüshasının indeksli tıpkıbasımı yapılmıştır (Ankara 2014).

Doktora çalışmamız esnasında o günün şartlarında varlığından haberdar olduğumuz, ancak bir türlü ulaşamadığımız bazı nüshalar vardı. O

nüshalardan biri de bu çalışmaya konu edilen Leningrad veya Petersburg nüshasıdır. Bu nüsha, Leningrad Üniversitesi Şark Elyazmaları Şubesi'nde 16 numarayla kayıtlıdır.²

Elyazması eserlerin incelenmesi erbabınca bilindiği gibi çok dikkat ve özen isteyen bir iştir. Bu gerçekten hareketle hakkında pek fazla bilgimiz olmayan nüshayı incelemeye başladık.

Leningrad veya Petersburg Nüshası:

Karton kapak, sırtı deri kaplama, mıklebl bir cilde sahip. Zahriye kısmında Arap harfli bir besmele yazılı, onun altında Kril harfleriyle Rusça “Kitabı kütüphaneye burada belirtilen sürede getiriniz, o süreden sonra teslim edilemez” yazılı bir etiket var. 1a da ise bir mühür var, mıklep kapattığı için okunamadı, ayrıca Dağıstan Devlet Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü Kütüphanesi yazıyor (Rusça).

Yazma 1b'de eserin içinde yer alan şairlerin bir listesi ile başlıyor. Bu fihristin ilk yaprağından sonra harfû'l-bâ'ya kadar olan kısmı muhtemelen kopmuş. İlk sayfada padişah ve şehzadeler verildikten sonra b harfi ile başlayan liste veriliyor. Geri kalan sayfalar, elimizdeki 3 ravzalı nüshalarla örtüşüyor.

Fihristten sonra 6a'da “Yâ Kebikeç (2 kez yazılmış), Tezkire-i ‘Ahdî bin Şemsî-i Bağdâdî, Ez Şu'arâ-yı Kadîm ibnü's-şu'arâ-i ‘Acem başlığı yer almaktadır. Bu başlığın altına sürh ile “*şâir ü kâmil ü mâhir olduğı beyne's-şu'arâ meşhûrdur*” yazılı. Aynı kalemle “*Şu'arâ-yı kadîmüñ ekseri teslimiyyet ile mu'teriflerdür ve tezkire-i merkûmuñ ismi Gülşe-i Şu'arâdur ve maqđûr-ı te'lîfi fi sene 971 târihindedür*” şeklinde bir açıklama vardır.

Aynı sayfanın kenarında eserin kâtibi olarak “*Mine'kütubi elleti ketebtuhu bi eydi ve ene efkaru'l-verâ ‘Abdullah bin İbrâhim Üsküdâr*” ismi kayıtlıdır.

Ayrıca ‘Ahdî bin Şemsî-i Bağdâdî'nün diyâr-ı Rûm'a seyâhati sene sittin ve tis'âmie târihinde vâkı' olup te'lif-i tezkiresi ihdâ ve seb'in ve tis'âmie tarihinde vukû' bulmuştur” kaydı var. Bunun dışında Arapça bir ibare daha var: “*En-nâsu ecnâs ve eksâru encâs*”:

İstinsah tarihi olarak seb'a ve mi'e ve elf (1107) tarihi eserin son tarafında **Temmetü'l-kitap** başlığı ile verilmiştir.

² Bu nüshanın fotoğrafına önce Azerbaycan'dan kıymetli araştırmacı Seadet Şikhiyeva (kendilerine müteşekkirim) sayesinde ulaştık, ancak çok kötü bir çekim olduğu için okuyup incelemek mümkün olmadı. Daha sonra yine Azerbaycanlı kardeşimiz, bir tezkire-şinas olan Prof. Dr. Vusale Musalı (kendilerine müteşekkirim) bize bu konuda yardımcı oldu.

PDF'ye göre 8, eski rakamlarla 14b de asıl metin Besmeleyle başlıyor ve bildiğimiz Gülşen-i Şu'arâ düzeninde devam ediyor. Aşağıda verilen sayfa numaraları eski harfli numaralandırmaya göredir.

Bu nüsha hakkında söylenebilecek bir iki şey var: Birincisi başka yazma eserlerde görmediğimiz bir özellik ile karşılaştık. Müstensih veya bu kitabın sahibi tezkireye bazı ilavelerde bulunmuştur. Şöyle ki bir şair biyografisinin yanına (der-kenar) aynı adla başka tezkirelerde (Latifi, Hasan Çelebi, Gelibolulu Âli, Riyâzî) yer alan bir ya da birkaç biyografiyi eklemiş ve altına hangi tezkireden aldığını yazmıştır. Bu şu ana kadar karşılaşmadığımız bir husustur ve önemlidir.

İkincisi ise eserin sahibi veya müstensihi İbrahim Üsküdârî'nin elinde Gülşen-i Şu'arâ'nın şu anda bizim ulaşamadığımız bir nüshasının olduğudur. Bu nüshadan eklenen şairleri aşağıda sayfasıyla birlikte verdik. Bu biyografilerdeki üslup Ahdî'nin üslubuyla birebir örtüşüyor. Mesela; *bu devr şu'arâsındandır, talebe tâifesindendir* tarzındaki ifadeler Ahdî'nin ifadeleriyle aynılık arz ediyor. Öte yandan benzetmeler de bizim yayınladığımız Gülşen-i Şu'arâ'dakilerle benzeşiyor: Mani ve Erjeng benzetmesi buna örnek gösterilebilir. Bir başka benzerlik ise biyografi içerisine latife, mutayebe türünden anekdotların eklenmesidir.

Müstensih, elimizdeki nüshaya on sekizi (18) Ahdî'nin bilinmeyen bir nüshasından olmak üzere toplam iki yüz elli beş (255) şair eklemiştir. Gülşen-i Şu'arâ'dan eklenen on (10) şair ilk defa burada yer almıştır ve bu biyografiler aşağıda verilmiştir.

Nüshadaki Der-kenar Şairler

- 1) s. 21b Sultan Süleyman (Latifi)
- 2) s.22a Sultan Selim (Riyâzî)
- 3) s.26b Sultan Mehmed Han Fâtih (Riyâzî)
- 4) s. **37b Celâl Beg** (Riyâzî) (Ahdî) (Yayınımızda var olduğu için tekrar yazılmadı)
- 5) s.42b Kemâlpaşa-zâde (Latifi)
- 6) s.43b Kemâlpaşa-zâde Riyâzî)
- 7) s. 45a Ebu's-su'üd Hâce Çelebi (Riyâzî)
- 8) s. 46a Ahmed Paşa (Riyâzî)
- 9) s. 48b Sâlih Efendi (Riyâzî)
- 10) s. 62a Ahmed-i Dâ'î (Latifi)
- 11) s. 68b **Süleymân Efendi** (Tab'î Efendi) (Yayınladığımız kitapta Tab'î Efendi olarak mevcut).

- 12) s. 79b Emrî Çelebi (Riyâzî)
- 13) s. 80a İshak Çelebi (Latîfî),
- 14) s. 82a Usûlî (Riyâzî)
- 15) s. 82b Es'ad Efendi (Riyâzî)
- 16) s.83a İnsân-ı Kâmil (Riyâzî)
- 17) s. 83b 'Anî (Riyâzî)
- 18) s. 86a Edâyî (Riyâzî)
- 19) s. 87b Emîrî (Latîfî)
- 20) s.88a Âhî (Riyâzî)
- 21) s.89b Âfitâbî (Künhü'l-Ahbâr),
- 22) s.90 Ahmed-i Dâ'î (Latîfî)
- 23) s.90b Ümîdî (Riyâzî)
- 24) s.92a Ahmed (Riyâzî),
Emâlî (Riyâzî)
- 25) s. 92b **Ahmed Çelebi** (Ahdî) 'Ahdî'nin bir âher tezkiresinde dahi hâşiye olunmuşdur.)
Yayınımızda var olduğu için tekrar yazılmadı)
- 26) s.92b Âhî (Riyâzî)
- 27) s. 93b Enverî (Latîfî)
- 28) s.94a Enverî (Riyâzî),
- 29) Enverî (Latîfî)
- 30) s.94b Âhî(Latîfî)
- 31) s. 97b Behiştî (Künhü'l-Ahbâr),
- 32) s.98a Beyânî (Latîfî)
- 33) s. 101b Basîrî (Riyâzî),
- 34) Şâ'ir Basîrî (Künhü'l-Ahbâr)
- 35) s.102b **Penâhî-i 'Acem** İşbu Penâhî mağlaş daği şâhib-tezkire 'Ahdî'nün bu tezkiresinde
mevcûd bulunmayup âher nüshada manzûr-ı hağîr olmağın işbu tezkireye daği şebt ü tağrîr
olundı (Yayınımızda var olduğu için tekrar yazılmadı).
- 36) s. 103b Bahşî (Riyâzî)
- 37) s. 105b Bâlî (Riyâzî),
- 38) Behiştî (Riyâzî),
- 39) Bâlî (Latîfî)
- 40) s.106b Tâcî (Latîfî),
- 41) Temennâyî(Latîfî),
- 42) s. 107a Tûrâbî (Latîfî)
- 43) Tâbi'î (Latîfî),
- 44) s. 108a Sâni (Latîfî)
- 45) s.108b Senâyî (Latîfî)
- 46) s. 109b Cevherî (Riyâzî),
- 47) Câmî'î (Latîfî)

- 48) s. 110a Çâkerî (Kühü'l-Ahbâr)
49) s. 110b Halîlî (Riyâzî),
50) Celîlî (Riyâzî),
51) Celîlî (Latîfî)
52) s.111a Celîlî (Latîfî)
53) Çâkerî Sinan Beg(Latîfî)
54) s.112b Cihânî (Riyâzî)
55) s. 113a Cemâlî (Riyâzî)
56) s. 113b Celîlî (Latîfî)
57) Cemîlî (Latîfî)
58) s.114a Câmî (Latîfî)
59) s. 115b Ca' fer Çelebi (Riyâzî),
60) s.115a Celâl Çelebi (Latîfî)
61) s. 115b Cinânî
62) Cemâlî (Latîfî)
63) s. 116a Hâletî (Latîfî)
64) Dervîş Hâletî (Riyâzî),
65) Hâletî Çelebi (Riyâzî)
66) s. 117b Halîmî Çelebi (Riyâzî)
67) Harîrî (Riyâzî)
68) s.117b Hasibî(Riyâzî)
69) Hıfzî (Riyâzî)
70) s. 118a Hasan Çelebi (Riyâzî)
71) **Hâletî** (Yayınımızda var olduğu için tekrar yazılmadı).
72) s. 119a Hayretî (Riyâzî)
73) Hayâtî (Riyâzî)
74) s. 119b Hâkânî (Riyâzî)
75) s.120a Halîmî (Riyâzî)
76) s. 120b Hayâtî-i Sâni (Hasan Çelebi)
77) s.121a **Hubbî Beg** ('Ahdî'nün bir ğayi tezkiresinde manzûr-ı hâkîr olmağın işbu maħalle taħrîr ü şebt olundu (Yayınımızda var olduğu için tekrar yazılmadı).
78) s. 121b Hasan Çelebi (Riyâzî)
79) Hadîdî (Riyâzî)
80) s.122aa Kefevî Hüseyin Efendi (Riyâzî),
81) s. 122bb Huzûrî (Riyâzî),
82) Hıfzî (Riyâzî),
83) s.123a Harîrî Efendi (Riyâzî),
84) Harîrî (Latîfî)
85) s. 123b Hadîdî (Latîfî)
86) s. 124b Hayâtî (Hasan Çelebi),

- 87) Harîrî (Riyâzî),
88) Haydarî (Hasan Çelebi)
89) s.125a Haydar (Hasan Çelebi)
90) s. 125b Hayretî (Latîfî),
91) s.126a Hüseyinî Çelebi (Riyâzî)
92) s. 126b Hayderî(Latîfî)
93) s.127a Hâkî (Latîfî)
94) Hâverî Çelebi (Latîfî)
95) s. 127b Hüsrev-i İstanbulî (Riyâzî)
96) s.128a Hamdî (Riyâzî)
97) s. 128b Hayâlî Çelebi (Latîfî)
98) s.129a Hâfî (Latîfî)
99) s. 130a Hatemî (Riyâzî)
100) s.131a Hatemî (Riyâzî)
101) s. 132b Hatmî (Riyâzî)
102) Hüdâyî (Latîfî)
103) s.133b Hüdâyî (Riyâzî)
104) Hurrem Paşa (Riyâzî)
105) s. 134a Hâverî (Riyâzî)
106) s. 136a Hâlisî (Riyâzî)
107) s. 137b Hâkî (Latîfî)
108) s. 1318b Şâ'ir Dilîrî (Latîfî)
109) s. 139b Derviş Paşa (Riyâzî)
110) s.140a **Derviş Çelebi** şâhib-tezkire 'Ahdî-i merhûmuñ bir ğayri tezkiresinde manzûr-ı hakir olmagn işbu mahalle sebt olundı (Yayınımızda var olduğu için tekrar yazılmadı).
111) s. 140b Derûnî (Riyâzî)
112) Dürrî (Riyâzî)
113) Dilîrî(Riyâzî)
114) s.141b Derûnî (Latîfî),
115) s.142a Zâtî (Hasan Çelebi)
116) s. 143b Zihnî (Riyâzî)
117) Zihnî-i Diger (Riyâzî),
118) s.145a Zihnî-i Diger (Riyâzî),
119) Zihnî (Latîfî)
120) s. 145b Zâtî (Riyâzî)
121) s. 146b Rahmî (Latîfî),
122) Refîkî (Riyâzî)
123) Remzî (Riyâzî)
124) s. 148a Râ'yî (Latîfî),
125) Rızâyî (Riyâzî)

- 126) s. 148b Rahîkî (Hasan Çelebi)
127) s.149a Rahîkî (Latîfî)
128) s. 149b Refîkî (Riyazî),
129) Resmî (Latîfî)
130) s. 151b Remzî (Riyâzî)
131) s.152a Remzî (Riyâzî)
132) s. 153a Rûhî Çelebi (Latîfî)
133) s. 157a Riyâzî (Latîfî)
134) Riyâzî-i Üskübî (Latîfî)
135) Remzî (Latîfî)
136) s. 157b Revânî (Riyâzî)
137) s. 159b Rûhî (Hasan Çelebi)
138) s. 160b Zamanî (Latîfî)
139) Zârî Üskübî (Latîfî)
140) s.161b Zînetî (Riyâzî)
141) s.162a Zârî-i Sûzenî (Latîfî)
142) Zârî (Riyâzî)
143) s. 162b Zeynep Hâtun (Hasan Çelebi)
144) s. 163b **Surûrî Efendi** (Ahdî), (İşbu şâ'irin dahi tahrirâtı tezkire-i mezkûrede tahrir olunup nüsha-i âherde manzûr-ı hakîr olmanın işbu mahalle sebt olundu (Yayınımızda var olduğu için tekrar yazılmadı).
145) s.164a Zârî Tokadi (Latîfî),
146) Selmân (Riyâzî)
147) s. 165b Sehâbî Şâ'ir (Riyâzî),
148) Sucûdî (Riyâzî),
149) Sipâhî (Riyâzî),
150) Sehâbî (Latîfî)
151) s. 164b Sehi Bey (Latîfî)
152) s.165a Sâlikî (Riyâzî)
153) Sehi Bey(Riyâzî)
154) s. 165b Semâ'î (Riyâzî),
155) s. 166a Surûrî Efendi (Latîfî)
156) s.167a Sâ'î (Riyâzî),
157) Sâ'î (Latîfî)
158) s. 167b Surûrî-i Şarkî (Latîfî),
159) s.168a Suûdî (Riyâzî)
160) s. 168b Sa' dî Çelebi (Latîfî),
161) s.169a Sa' âdettin Efendi (Riyâzî)
162) s. 169b Sinan Paşa (Latîfî)
163) s. 170b Sâ' dî Efendi (Riyâzî)

- 164) s.171a Siyâhî(Latîfi)
165) s.172a Sûzî(Latîfi)
166) Sûzî(Riyâzî)
167) s. 172b Şemsî-i Hisârî (Latîfi),
168) s.173a Şükrî (Hasan Çelebi),
169) Şeyhî (Riyâzî)
170) s.173b Şem'î (Latîfi),
171) s. 174a Şinâsî (Riyâzî)
172) Şöhretî (Riyâzî)
173) s. 174b Şemsî-i Defterî (Riyâzî),
174) Şevkî (Latîfi)
175) s.175a Şemsî-i Dervîş (Latîfi)
176) s. 175b Şâmî (Riyâzî)
177) Şâhî (Riyâzî)
178) s.176a Şâhidî (Latîfi)
179) s.176b Şânî (Latîfi)
180) s. 177a Şeyhî (Riyâzî),
181) s.177b Şevkî (Latîfi)
182) s.178a Şâmî (Latîfi)
183) s.178b Şemsî(Riyâzî)
184) s.179a Şemsî (Hasan Çelebi)
185) s.179b Şeyhî (Riyâzî),
186) s.180a Şem'î (Riyâzî)
187) s. 180b Şîrî (Riyâzî),
188) s.181a Şaverî (Latîfi)
189) s. 181b Şeydâ (Riyâzî),
190) Şehîdî (Latîfi),
191) s.182a Şîrî (Latîfi)
192) s. 182b Sun'î Beg (Latîfi)
193) s. 184a Safâyî (Latîfi)
194) s. 186b Sadrî Çelebi (Latîfi),
195) Sun'î (Latîfi),
196) s.187a Sufî Çelebi (Ahdî)
197) s. 195a Tâlibî (Latîfi)
198) s.208b Âlî Efendi (Riyâzî) şâhib-tezkire olan Riyâzî elif ile Âlî olmak üzere tezkiresinde işâret ü tahrîr eylemiş. Gâlibâ elif ile Âlî olması münâsib ü sahîh olmak gerekdür (Müstensihînin notu).
199) s.216a Ârifî(Riyâzî)
200) s. 214a **Âkîlî**: ((Ahdî) Çerçeve içinde)
201) s. 216a Ârifî (Riyâzî)

- 202) s. 219b Gubârî-i Karamânî (Latîfi)
203) Gubârî-i Karamânî Riyâzî)
204) s. 223b Garîbî (Riyâzî)
205) s. 225b Fikrî (Riyâzî),
206) Fahrî Çelebi (Latîfi)
207) s. 228b Firâkî (Riyâzî)
208) **Fahrî** (Ahdî)
209) s. 229b Fevrî Çelebi (Riyâzî),
210) s.230a **Ferîdî** (Ahdî)
211) Fedâyî (Riyâzî)
212) s. 231a **Ferdî** (Ahdî)
213) s. 234a Fânî (Riyâzî)
214) s. 237b Kadirî (Riyâzî)
215) s. 238b **Kurbî** (Ahdî)
216) s.239b Kemâl (Latîfi),
217) s.240a **Kâmî Efendi** (Ahdî- Nüshada der-kenar olarak verilmiş, ancak bizim yayınıımızda Kâmî Efendi var, Yayınıımızda var olduğu için tekrar yazılmadı).
218) s. 241b **Keşfi Çelebi** (Ahdî) (Sâhib-i Tezkire ‘Ahdî ve gayri nüshasında manzûrumuz olmanın işbu tezkiresinde dahi tahrir olunmak münâsib görüldü). Nüshada der-kenar olarak verilmiş, ancak bizim yayınıımızda Keşfi Efendi yer almaktadır. Yayınıımızda var olduğu için tekrar yazılmadı).
219) s.242a Kerimî (Latîfi)
220) s. 244a Kevserî (Latîfi)
221) s.244b Likâyî (Latîfi)
222) s. 249a Mestî (Latîfi)
223) s. 249b Mihrî (Hasan Çelebi)
224) s. 250b Mu’îdî (Riyâzî)
225) s.251a Mânî(Riyâzî)
226) s. 253b Me’âlî (Riyâzî)
227) s.254a **Maşvî** (Ahdî)
228) s. 259a Mîrek Tabîb (Riyâzî)
229) Mîrek Tabîb (Latîfi)
230) s. 260a Misâlî (Riyâzî)
231) s. 263a **Meşrebî** (Ahdî)
232) s. 269a **Nebâtî** (Ahdî)
233) Seyyid Nesimî (Latîfi)
234) s. 271a Niyâzî (Latîfi)
235) s. 271b Nihâlî (Latîfi)
236) s. 274b Nihânî-i Müderris (Latîfi)
237) s. 276a Neşrî (Latîfi)

- 238) s. 278a Vâlihî (Latîfi)
 239) s. 278b Vâcidî (Riyâzî),
 240) s.279a Vâ' sî Çelebi (Latîfi)
 241) s. 279b Vâ' sî' Şâ'ir (Riyâzî)
 242) s. 280b Vâlihî Şâ'ir-i Mahir (Latîfi)
 243) s. 282b Vecdî (Latîfi)
 244) s. 285b Hilâlî-i Bursevî (Latîfi)
 245) s. 286b Hâmî (Latîfi)
 246) s. 288a Helâkî-i Karamânî (Latîfi)
 247) s. 288b Hilâlî-i İstanbulî (Latîfi)
 248) s. 289b Hâşimî (Latîfi)
 249) s.290b Yahyâ Beg (Latîfi)
 250) s.291b Yahyâ Efendi (Riyâzî)
 251) s.292a Yârî (Latîfi)
 252) s.292b Yetîm Ali Çelebi (Latîfi)
 253) s.293a Yahyâ Beg (Latîfi)
 254) s.293b Yûsuf (Riyâzî)
 255) s.294a Yakînî(Riyâzî)

s.299a **Temmetü'l-kitâb**

Be-^çavni'llahi'l-melikü'l-vehhâb

çabdi'l-ħaķır çAbdullah bin İbrâhim eş-şehîr-i Üsküdârî ğaferrallahü lehu veli vâlideyye ve'l-cemîç i mü'mînin ve mü'mînât

Fî şehri Muħarremü'l-ħarâm li sene **seb'a ve mi'e ve elf** (1107)

Müstensihin Gülşen-i Şu'arâ'nın Bilinmeyen Bir Nüshasından Bu Nüshaya Eklediği Biyografiler

1) s. **37b Celâl Beg** (Riyâzî)'deki metin verildikten sonra şu bilgiler girilmiş:

Mezķür Celâl Çelebi kırķ sâl miķdârî ebnâ-yî rûzgâr ile ğüft ü ğü itmeyüp bâde-i çuzlet ile bî-hüş ve zebân-ı şîrîn beyâna mühr-i sükût urup ğâmüş oturdu ve ğüftâr-ı nâ-sezâ-yı nâsdan emîn oldu. Nitekim erbâb-ı zurefâ-yı çirfân dimişlerdür. **Mışraç**

Åşinâyı-i ğalk ğerd-i serest heme kes

(*Halk tarafından tanınmak, halka yakın olmak başa beladır, baş ağrıtır*).

Neşr: Bu ğâli ğoriceķ mezķûra ehl-i dîvân ğatında sefîh ü dîvâne ve kâmiller yanında çâķil ü rindâne oldu, zîrâ ehl-i dînyâ yanında târik-i dînyâ maķrûħ ü tâlib-i dînyâ memdûħ olduğı zâhirdür.

Tahrirât-ı mezkûra ‘Ahdî bin Şemsî-i Bağdâdî ‘nün bir ğayri tezkiresinde tahrîr olunduğı manzûrumuz olmağın mezkûr ‘Ahdî’nün bu tezkiresi kenârına tahrîre cür’et olundu.

(*Bu bilgilerden sonra Celal Bey’in bizim yayınıımızda yer alan gazelleri der-kenar olarak verilmiştir*).

2) s.187a Sûfî Çelebi

Şehr-i Burûsadan Sultân Mehemmed Hân mâdiplerinden şâ‘ir ü naqqâş ü qallâş kimesne idi. Fenn-i naqışda mânend-i Mânî ve Erjeng-i şânî idi. Her ne şüret ki taşvîr itse ‘aynına döndürür idi ve her ne serv ki yazsa kuşlar kondurur idi. Şuda resm eylese şekl-i habâbî toğardı anuñ beyzasından murğ âbı **Nazm**:

Eğer yazsa hevâda şekl-i şehbâz
Kaçaydı hey’etinden ördek ü kaz

Eğer bezm içre yazsa şüret-i şem‘
Olurdu üstüne pervâneler cem‘

(Ahdî) Bu şâir dahi âher nüshada bulunmağla işbu tezkiresine dahi sebt ü tahrir olundu (Böyle demesine rağmen Gülşen-i Şu’ara’da bu isim yok).

3) s. 214a **Âkılî**: Bağdâdî nihâd ve a‘yân-ı memleket içre sâhib-nijâd, vâlid-i huçeste-i etvârı bisât-ı zemînde tüccâr-ı zevî’l-iktidâr ve seyyâhân-ı rûzgâr zümresinden kambîn-i kâmkâr olup mezkûr ‘Âkılî fehm ü dirâsetle ve ‘akl u firâsetle haylî hâlimü’n-nefs olup zeyl-i metâ’-ı dânişe dest-res ricâsıyla rûz-ı şeb tahsîle heves kılup erbâb-ı taleb gibi envâ’-ı haysiyât kesb itmekle makbûl-ı hoş-tab‘ân-ı zamân eş‘ârı pesend-i zurefâyı cihân olmakdan hâlî degildir. Akrân mâbeyninde hevâ-yı mu‘tedil-i ma‘rifet ile mânend-i gül-i gülşen-i ma‘nâda neşv ü nemâ bulup dâhil-i mecâlis-i şu‘arâ olmuştur. Tarz-ı inşâyâ nihâl-i deheni mâ’il ve tab‘-ı dağık-ı hayâlî nazma kâil. Bu bir iki beyit anuñdur, sebt olundu.

Şi‘r

Şode nezdik ki fikr-i dil-i bî-çâre konem

Dest-i ğayret zenem ü câme-i cân-pâre konem

(*Çaresiz gönlümün derdine düşmeme az kaldı, kıskançlık elini uzatıp can elbisesini parçalamama az kaldı*).

Ve lehu

Zebān u vaşfuñda dil yāduñda cānā
Seni añmağdadur pinhān u peydā

Ve lehu

Şadmānum olalı baña hayālūñ hemdem
Yok kafāsında bu vaşluñ bilürem hicrānı

4) s.228b **Fahrī**: Kaşamoniden ve bu devr şu'arāsından rüzgār-ı dīde vü felek-zede lā'ubāli 'aceb şahş idi. 'Älemde endüh ü ğam nedür bilmez idi ve cem'-i zamānda hālinden metalim ü muştarib olup kimseye şikāyet kılmaz idi. Hāndān rüy ü bedihe gūy idi. Bu maṭla' anuñdur:

'Älemüñ çün güzerān özdedür ... ü ğamı
Beni sürür ü melül etmeye zevk ü eleme

Ve lehu

Ol āhū çeşme incinüp raķībā
Diyārın terk itdürsek seg be şahrā

Laṭife:

Kethüdāsına dem-be-dem bir ulunuñ niçe ölünce irer mansıba al didi. Remziyle baña ṭurma daḫī ṭolaş ol bir kapuya evden gel.

Diğer bir vech-i muṭāyebe

Bulamazsan derün-ı hālvete rāh pek eylersüñ ululara ṭapuyı
Bir iki sāde rü kıl pīşkeş çek kötekle açmağ isterseñ kapuyı
Tezkire-i Ahdī

Bu şā'ir daḫī Ahdī'nüñ ve āḫer tezkiresinde tesvīd olunduğı ḫakīrūñ manzūru olmağın bu maḫalle daḫī inşā olundu.

5) s.230a **Ferīdī**: Ferīdī dimekle meşhūr bir şā'ir-i mağrūrdur. Ferīdlik da' vāsın idüp bir zamānda hezār lāf ü dürüg u güzāf ile bu beyti dimiş idi. Beyt:

Şu'arā cümle meges gibi durur ṭatumda
Ḳāf-ı nazmuñ beyligin şimdi benüm 'anḳāsı

Neşr:

Bu kıṭ' a diyüp anuñ tarafına göndermişlerdür. Ḳıṭ' a

Ferīdī ḳāf-ı lāfı cā idelden
Ne küstāḫāne söyler gör sözüni

Meges yirine koyup gayrisin hep
Kuşun ‘ anķāya beñzetmiş özünü

Tezkire-i Ahdî

Şāhib-tezkire ‘ Ahdî’ nün şā’ ir-i mezbūr işbu tezkiresinde mevcūd bulunmayup nüshā-i āherde manzūr-ı haķir olmağın gayretene’ ş-şu’ arā işbu maħalle şebt ü inşā olundu.

6) s. 231a **Ferdî**

Şehr-i İstānbül’ dan olup pādīşāhımızuñ bendelerindendir. Tabi’ at-ı şî’ riyyesi bed degüldür. Bu maṭla’ anuñdur. Maṭla’

Benüm māh-ı siyeh-çerdem giyer bir şeb-külāh egri
Anuñ içün işüm üstinde olur dūd-ı siyāh egri

Neşr: Mezbūruñ ‘ uşşāķından bir bu beyt ile laṭife yüzünden temennā-yı vişāl ü iltimās-ı ittişāl itmişdür. Beyt

Yalıñuzluk bir Allah’a yaraşur
Gel e Ferdî senüñle cüft olalum

Tezkire-i Ahdî

7) s. 238b **Ḳurbî:** Ḳaşaba-i İznîķ’ den ‘ ulemā tā’ ifesinden ve bu devr şu’ arāsındandır ve bu devr içre fevt oldı. Fātiḥ-i nişārīnün Şebistān-ı Ḥayāl’ ini Fārīsî’ den Türkî’ ye terceme idüp lügaz ü mu’ ammāya müte’ allıķ ḥāşşa taşarruflar itmişdür. Ammā şî’ r-güylükda çendān mahāreti ve şî’ rinüñ ol kadar leṭāfeti yokdur. ‘ Iyş ü ‘ işret ve dost kimesne idi. Bu maṭla’ anuñdur ki şebt olundu Maṭla’

Rind olan meyḥāne bābında ṭurup şeb-gāh-ı ‘ ıyd

Elde cām-ı mey ṭutar gözler ufukdan ‘ ıyd (Kafiye olacak kelime yazılmamış).

Tezkire-i Ahdî-i Bağdādî

Şāhib-tezkire ‘ Ahdî bin Şemşî-i Bağdādî’ nün bir gayri nüshasında olunduğın müşāhede itmegin işbu tezkire-i ‘ Ahdî’ de daḥî taḥrîr ü inşā olundu.

8) s.254a **Maḥvî:** İstānbül’ dan talebe tā’ ifesidendir ve bu ‘ aşr şu’ arāsından nazm u neşrde her vechle ḳudreti irād u icāda tamām liyāķatı vardır, lakin fi’ le o kadar getürmemişdür. Ol iftiḥār-ı meşāyiḥ-i kibāruñ ya’ ni ki ḥazret-i Ḥudāvendigār’ uñ **mışra’**

Düş vakt-i şubh-dem der-çerh pâyân yâftem

(Dün sabah vakti gökyüzünde sona erdi/ sonlandım)

Neşr: gazeli ki gāmız-ı mu'allağ gazel ve erbāb-ı taşavvuf yanında mesedd oldu ve her bir beyti āyāt ü ihbār ve emşāl-i meşāyih-i kibār ile muḥakḳıḳāne te'vīl ve meşāyihāne temşīl, āfāḳı vü enfüsi temşīl itmişdür. Bu beyt anlaruñ eş'arındandır ki şebt olundu, beyt

Bezmi-i gāmda dem-be-dem ben ḳanlar ağlardum velī
Ġāfil-i mey... (Mısraın devamı yazılmamış)

Tezkire-i Ahdī

Şāhib-tezkire 'Ahdī'nüñ bir gayri tezkire nüshasında manzūr-ı ḥaḳīr olmağın işbu maḥalde tesvīd olundu.

9) s. 263a **Meşrebī**

İstānbül'dan ve bu devr şu'arāsından faḳr ü fenā ehli şüretin tutmuş lāubālī mezheb u dervīş nihād ve ḳalenderī meşreb kimesnedür. İlm-i edvārda te'līfe ḳudreti ve taşnīfe liyāḳati vardur ve fenn-i mu'aşşerde daḫi tabi'at-ı nazmiyyesi bed degüldür ve bu bir ḳaç beyt anuñ eş'arındandır ki şebt olundu.

Firāḳuñla za'if ü nātüvān u derd-nākem ben
Ġamuñdan şerḫa şerḫa pāre pāre ḳāk ḳākem ben

Şarardum ḫasret-i āb-ı anberin ḫāke yüz urdum
Ḥazān vaḳtinde güyā yire düşmüş derd-nāküm ben

Kimi öldürse iḫyā eyler ol 'İsī-şıfat ammā
Bu ölümlüsün öldürmez hemīn ana helāküm ben

Tezkire-i Ahdī

Şāhib-tezkire 'Ahdī'nüñ bir gayri nüshasında şā'ir-i merḳüm manzūr-ı ḥaḳīr olmağın işbu maḥalde daḫī tesvīd olundu.

10) s. 269a **Nebâtî**: Erbâb-ı timârdandır ve aşhâb-ı nazm ü eş'ardandır. 'Arşa-i şece'atde mânend-i Rüstem ve meydân-ı cihânda mişâl-i Güstehem-i tîğ-zen-i vaşf-ı şiken idi ve rûz ü nümâda 'adûdan yüz döndürmez ve dem-i hecâda düşmene püşt göstermez idi. Hemçü şîr-i dilîr-i ner, merd-i dilâver-i hünerver idi ve fenn-i şî'rde daği mâhir ve nazmuñ aqsâmına mâlik ü kâdir idi. Ekşer-i eş'arı muhakkikâne ve üslûb-ı güftârı muvâhhidânedür. Tezkire-i Ahdî

'Ahdî'nüñ bir tezkiresinde bu şâ'ir daği taħrîr olunmuş ammâ ebyât u eş'arı taħrîr olunmamış.

SONUÇ

Gülşen-i Şu'arâ'nın Petersburg Nüshası, Üsküdarlı İbrahim isminde bir tezkire-şinas tarafından istinsah edilmiş bir nüshadır. Bu şahsın aynı zamanda kitabın sahibi olduğunu da düşünüyoruz. İbrahim Üsküdarî'nin Sadece Gülşen-i Şu'arâ'nın değil, Latîfi, Kınalızâde Hasan Çelebi, Gelibolulu Âli ve Riyâzî tezkirelerinin de birer nüshalarına sahip olduğunu değerlendiriyoruz. İbrahim Üsküdarî, diğer tezkirelerde olup da Gülşen-i Şu'arâ'da olmayan veya olduğu halde, zannımca eksik olduğunu düşündüğü biyografilerde (örneğin Emrî'de böyle bir durum var) 245 şairi bu nüshaya eklemiştir. Bunların dışında bizim bilmediğimiz bir Gülşen-i Şu'arâ nüshasından da 18 şair daha ekleyerek okuyucunun istifadesine sunmuştur. Adı geçen on şair ilk defa bu yayın ile gün ışığına çıkarılmıştır. Gülşen-i Şu'arâ'nın yeni baskılarında bu değişikliklerin yer almasını ümit ediyorum.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Namık. (2017). Riyâzü'ş-Şuara (Tezkiretü'ş-Şuara) (Riyâzî Muhammed Efendi), Ankara. <https://ekitap.ktb.gov.tr/>
- Canım, Rıdvan. (2018). Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (Latîfi), Ankara. <https://ekitap.ktb.gov.tr/>
- İsen, Mustafa. (2017). Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı, (Gelibolulu Mustafa Âli), Ankara. <https://ekitap.ktb.gov.tr/>
- Solmaz, Süleyman (2018). Gülşen-i Şu'arâ (Bağdatlı Ahdî), Ankara. <https://ekitap.ktb.gov.tr/>
- Sungurhan, Aysun. (2017). Tezkiretü'ş-Şu'arâ (Kınalızâde Hasan Çelebi) Ankara. <https://ekitap.ktb.gov.tr/>